

BRANDVÄSENDET.

(Ur Einar Ahléns "Det Gamla Tureberg".)

Det dröjde fram till år 1932, innan brandväsendet blev en kommunal angelägenhet i Sollentuna efter en anmodan från länsstyrelsen till kommunalnämnden att i detta stycke söka få en samordning. Tidigare var det de enskilda fastighetsägarföreningarna, som hade att svara för skyddet mot eld och brand.

Östberg (advokat och grundare av AB. Turebergs Villastad), fick redan 1910 en närgången och påtaglig erinran om behovet av ett effektivt brandskydd då hans egen villa under byggnadstiden svårt härjades av elden. Inte underligt då, att redan det första föreningssammanträdet efter konstitueringen i maj 1913 gav styrelsen i uppdrag att inköpa en brandspruta och till ett kommande extra sammanträde redogöra "för de åtgärder, som styrelsen anser böra vidtagas, för erhållande av ett så effektivt eldsläckningsväsende, som med samhällets ekonomi kan vara förenligt". Det extra sammanträdet och redogörelsen kom redan i augusti samma år. Det kunde icke komma ifråga, ansåg styrelsen, att anskaffa någon dyrbarare brandsläckningsattiralj. Det låg närmast till hands att tänka sig en vanlig brandspruta för handkraft, applicerad på hjul. "Vid efterhörande hos A/B S. Henrikssons Sprutfabrik, vilken är den största och anseddaste fabrikanter i branschen, har det visat sig, att den spruta, som lämpligen kunde och borde komma ifråga skulle betinga ett pris av 500:- kr. Därtill skulle komma en del vattentransportanordningar, enär man icke kan beräkna att kunna fylla en sådan spruta med slang från vattenledningen. Huru dessa vattentransportanordningar skulle vara beskaffade har styrelsen icke haft anledning att närmare ingå på, då styrelsen kommer att härnadan framlägga en helt annan anordning, men det torde vara ganska säkert att för vattentransportanordningar och stegar skulle erfordras ett belopp av närmare 400:- kr., vadan det hela skulle komma att ställa sig på bortemot 900:-kr. Denna kostnad kan ju i och för sig icke anses överdrivet stor i betraktande av de värden, som stå på spel, såvida man kunde vara förvissad att med utgiften vinna en verkligt effektiv eldsläckningsattiralj. Vid bedömandet av denna fråga har styrelsen icke kunnat undgå att beakta den mängd manskap, som erfordras för en sådan anordning. Därtill skulle komma att åtgå 14 à 16 man enligt denna beräkning:

För pumpning 2 lag om 4 à 5 man	=	8 à 10 man
" vattenkörning med två transportkärror	=	4 4 "
" skötande av vattenpost	=	1 1 "
" slangföring	=	1 1 "
		<hr/>
		= 14 à 16 "

Enligt styrelsens förmenande skulle det åtminstone vissa tider på dagen möta stora svårigheter att anskaffa så många man på sådan tid, att något stode att vinna.

Emellertid föres i marknaden av Henrikssons sprutfabrik en kolsyreapparat kallad Pumprapid, vilken vunnit de amplaste vitsord. Vid eldsvådor omkring Stockholm har det visat sig så gott som omöjligt att släcka, såvida elden vunnit någon omfattning och har man då måst begränsa sig till att hindra eldens vidare spridning. Det är därför av största vikt att så snabbt som möjligt hava eldsläckningsredskapen till hands, och denna uppgift fyller Pumprapiden synnerligen väl. Styrelsen har tänkt sig att så gott som alla villaägare skulle anskaffa en dylik apparat av den storlek och konstruktion, som i varje fall kunde vara lämplig och skulle dessutom på ett centralt ställe inom samhället uppställas ett batteri med apparater på en kärra, å vilken därjämte skulle vara upphängda ett par hopfällbara stegar. Apparaterna skulle vara laddade och färdiga för användning, så att hela batteriet skulle kunna vara på brandplatsen inom några minuter. Dessa apparater äro synnerligen enkla, så att vem som helst kan hantera dem, varför någon större mängd folk icke behöves, varför man är oberoende av vattentillförsel."

Styrelsen beslöt att inköpa ett sådant centralbatteri för 450 kr. I batteriet ingick 5 apparater om 6 liter utan pump, 5 apparater om 12 liter utan pump, 2 stegar om 8 meter, 1 kärra samt vattenhinkar för påfyllning. Styrelsen kunde också med 20 % rabatt förmedla inköp av kolsyreapparater till enskilda fastighetsägare.

Under krigsåret 1917 togs nästa steg mot ett bättre brandskydd. Vid föreningens novembersammanträde beslöt man på styrelsens förslag att genom en kommitté undersöka, om det vore möjligt att få till stånd en frivillig brandkår med mot ekonomien svarande utrustning. På frivillighetens väg borde man kunna insamla erforderliga medel. Vid majsammanträdet 1918 framlade kommittén sitt förslag till organiserandet av brandkår med det minimum av brandredskap, som av vice brandchefen, kaptén Borgenstierna, och ingenjör Bergström i Allmänna Brandredskapsaffären i Stockholm, förordades". Emellertid framkom vid sammanträdet en helt ny synpunkt på frågan, som därför ytterligare borde utredas. Brandskyddet var en angelägenhet, som berörde alla turebergsbor och inte endast föreningens medlemmar. I juni 1918 hölls ett sammanträde, till vilket samtliga villaägare kallats. Enhälligt beslöts då att lösa frågan enligt kommittérades förslag. Ett brandredskaps-hus byggdes på trekanten vid början av Nytorps allé intill den 1916 uppförda transformatorbyggnaden. Brandredskap inköptes och en frivillig brandkår, 24 man stark, organiserades. Genom tillmötesgående av Stockholms stads brandchef, kaptén Svinhufvud, "höll överbrandmästare Magnusson synnerligen instruktiva föredrag trenne gånger och ledde övningarna vid ett par tillfällen". 1919 anhöll man hos Kungl. Järnvägsstyrelsen om 1.000:- kr. som bidrag till omkostnaderna för den frivilla brandkåren. Järnvägsstyrelsen avtog denna anhållan och begärde i stället att få anslutning till vattennätet mot en anslutningsavgift av 500:-kr., ett erbjudande från föreningens sida, som denna nu stod fast vid. Vilket öde en framställning om bidrag från Sollentuna köping rönt, förtäljer handlingarna intet om.

Vattentillgången vid vådeld var en vital fråga. Vid anläggningen hade vattennätet försetts med två brandposter. Vid majsammanträdet 1921 väcktes förslag att 5 eller helst 6 nya skulle anbringas, "enär det bleve svårt för föreningen att bära ansvaret för uppskov" - vilket också föreslogs - "om eldsolycka skulle utbryta inom den del av samhället som ligger utom räckhåll för de 2 nuvarande brandposter, som kunna komma till användning. Diskussionen vid sammanträdet visar, att man under dessa efterkrigsår med dyrtid och penningknapphet hade att väga varje utgift på guldväg. En av föreningsmedlemmarna erbjöd sig att förskottera erforderliga 415:- kr. till 5 brandposter under villkor, att de omedelbart finge anskaffas. Föreningen accepterade tacksamt detta erbjudande. Vid samma sammanträde väcktes för övrigt tanken att bygga en ny vattencistern, rymmande 300 kbm. och utredning igångsattes.

"Pingstdagen 1921 hade brandkåren så att säga sitt elldop, då en villa vid Kummelby brann ned. Vid brandkårens ankomst slogo lågorna redan ut genom taket vid ena gaveln. Till följd av brist på vatten samt ett par välvilliga personers tilltag att i hast avlyfta dörrar och fönster - för att rädda dem - måste villan lämnas åt sitt öde, och brandkåren fick koncentrera sin uppmärksamhet på att rädda den intilliggande skogen."

År 1929 utsågs Carl Holm till föreningens brandchef. Samma år upptas i staten 400:- kr. i arvoden för brandväsendet.

Det blev Carl Holm, som så småningom fick uppgiften att organisera ett tidsenligt brandförsvar, inte bara för Tureberg utan också för den övriga delen av socknen. I några minnesanteckningar konstaterar Carl Holm, att det inte var så lätt att bekämpa vådeldar med den materiel, som då fanns. Det var en 4-mammapump, 10 st. brandhinkar, 63 mm:s brandslang, brandposthuvud och brandpostnyckel och vad därtill hörde. När man skulle alarmera folk, fick man springa ut på torget och rycka till sig ett brandhorn, som satt i ett skåp på brandbodens port, och så fick man blåsa av all kraft för att höras så långt som möjligt. De först tillstädeskomna spändes för brandsprutan med släckningsattiraljen, och så fick man springande ta sig till brandplatsen. Någon gång hade man tur, om någon bil passerade torget just vid larm, och man fick draghjälp och skjuts.

Värre var det kanske, när släckningsarbetet var avslutat. Då kunde det hända att brandchefen stod ensam kvar på brandplatsen utan hjälp att få hem materielen. Så hände vid Bergsäter, där brand utbrutit i en svingård. När morgonen grydde - vid fyratiden - förbarmade sig en passerande tandläkare, Curt Säfström, över den övergivne brandchefen, som ensam var ifärd med att samla ihop hinkar och annan attiralj.

I oktober 1932 kunde Carl Holm på uppdrag av kommunens nyinrättade brandstyrelse tillskriva föreningens styrelse och anhålla att kostnadsfritt få disponera brandboden och den där uppställda släckningsattiraljen intill dess kommunen finge en brandstation färdigbyggd, en anhållan som icke utan känslaav lättnad bifölls.

En för kommunen och församlingen gemensam kommitté arbetade i slutet av 1920-talet med utredning om angelägna lokalbehov av skilda slag. Många önskemål anmälde sig. Så kom den svårartade krisen vid 30-talets början och prutade ned anspråken till ett minimum. Man var ense om, att frågan om ny brandstation måste få sin lösning, även om kommunens ekonomi inte minst genom den stora arbetslösheten var hårt ansträngd. Kommunalnämndens ordförande kunde sträcka sig så långt, att biblioteksstyrelsen kunde få lokaler till huvudbibliotek, om man lät nöja sig med de 100 m², som till låg kostnad kunde förläggas över brandstationens vagnhall. 1934 stod så brandstations- och biblioteksbyggnaden färdig att tas i bruk för sina båda ändamål, en kombination, som inte glädde varken brandkår eller biblioteksfolk men som trots detta bestått i trettio år fram till 1960-talet. Brandstationen förlades på mark, som tillhörde den ursprungliga villastaden och föranledde anmälan och besvär till länsstyrelsen av två villaägare, som åberopade gällande villaservitut.

Carl Holm